

Čutil je, da je na moč truden. Kar mu kane debela kaplja iz polnega peresa sredi preljubega imena Katrice!

Ta črna nesreča je pokvarila Grogovi vso pisateljsko karjero. Izgubil je vodilno misel, in vse veselje do duševnega delovanja ga je minilo.

S fino estetično presodbo in strogo lastno kritiko je zavrgel svoje zbrane spise! Živi mržnji do neplodnega diletantstva se je pridružil tajen stud do literature v srcu jednostranskega pisatelja.

Pa saj učenost sama ne zaleže nič v življenju, temveč le ukus in sposobnost uživanja. To je Grogova živo čutil in vzela, dasi se mu je tožilo spat, zopet in zopet buteljko, kjer je imel plemenito vsebino v plemeniti obliki.

»Prisiljena reč ni dobra,« je dejal, »to moramo drugače urediti. — — — Jo že imamo! Dobra misel! — Dobra misel je pol zdravja!«

Jasno se vidi, da je bil Kozol idealist, kateremu bol ne zamrzne nikdar v resignacijo, da je bil mož, katerega nesreča ne uči cinizma.

In vzpel se mu je duh v čisto višavo genijalne misli!

(Dalje prihodnjič.)

Znameniti Slovenci.

Spisuje Fridolin Kavčič.

16. Bernard Hribarnik.¹⁾

Hribarnik je bil slovečega dvornega kolajnarja Frančiška Andreja Šega nečak in učenec. Šega ga je namreč pozval iz Novega mesta v Monakovo, kjer se je izučil v rezbarstvu. Okoli l. 1780. je bil kolajnar Ferdinanda IV., kralja obeh Sicilij, za katerega je izrezal mnogo štampilij in kolajen.

17. Filip Trpin,²⁾

sin priprostih kmetiških roditeljev, porojen okolu l. 1620. v Selcah na Gorenjskem. Že v prvi mladosti je bil jako pobožen, zatorej se je tudi posvetil duhovskemu stanu. Bil je naposled generalni vikar v Ljubljani pod škofoma: Otonom Com. de Buchheim in Jožefom Com.

¹⁾ Ponemčil je v Monakovem svoje ime v Berger¹ (tudi Perger se nahaja). Gl. Mayer, Künstler-Lexicon.

Prip. pis.

²⁾ Dimitz: Geschichte Krains.

Prip. pis.

de Rabatta. Izdal je knjigo: »Constitutiones et instructiones synodales curatorum«. Umrl je v 90. letu svoje dobe.

18. Frančišek Jelovšek,¹⁾

porojen na Kranjskem v začetku 18. stoletja, je bil l. 1730. slikar v Celju. Olepšal je l. 1742. cerkveno steno župniške cerkve celjske s sliko: »Danijel v jami«. Slika je duhovito komponovana v baroknem slogu, posebno perspektiva je sijajna. V letih 1735.—1740. je slikal steno diskalcejaške cerkve v Ljubljani.

Jelovšekovo delo je tudi oltarna slika v ljubljanski cerkvi sv. Petra, predstavljajoča Bogorodico z detetom in sv. Jožefom.²⁾

19. Valentin Gapnik,³⁾

slikar na Štajerskem. Naslikal je za brizinškega škofa: trg Sv. Petra v Kamerskem pogorju in grad Rottenfels z mestom Oberwölz; obe te sliki sta iz l. 1694. in se nahajata še dandanes v Freisingnu; posnel ju je slikar C. Mayr, in ta posnetek je shranjen v graškem deželnem arhivu. V gradu rottenfelškem pa visi Gapnikova slika imenovanega gradu.

20. Dr. David Loj,⁴⁾

porojen v Pliberku na Koroškem 9. vinotoka l. 1626., umrl na Dunaju l. 1694. Vstopivši kot osemnajstleten mladenič v red očetov jezuitov, postane doktor modroslovja in učitelj na jezuitski šoli na Dunaju. Pozneje je postal »rector« jezuitske vzgojevalnice v Kromerizu in v Gradcu. Stoeger piše o njem: »Erat constans fama, non tantum inter Religiosos S. J., sed etiam exteris sacras familias, eum ob singularem animi puritatem Deiparae ipsi apparenti anulo desponsatum fuisse.«

Spisal je sledeče knjige:

- 1.) *Modus bacchanalia pie transigendi* (Viennae 1682, 12°);
- 2.) *Aucupium innocentiae, sive pravae Societatis insidiae* (Graecii 1683);
- 3.) *Castitas mortalium maxime juventutis ornamentum* (Viennae);
- 4.) *Vita S. Judae Thaddaei Apostoli* (Viennae);
- 5.) *Sinopsis Vitae J. Dismae latronis* (Viennae 1693, 12°).

¹⁾ Wastler: Steirisches Künstlerlexicon.

Prip. pis.

²⁾ Slovanstvo, pag. 196.

Prip. pis.

³⁾ Wastler: Steirisches Künstlerlexicon.

Prip. pis.

⁴⁾ Stoeger; *Scriptores Provinciae Austriae Societatis Jesu. Viennae 1855*

Prip. pis.

21. Anton Ivšek, ¹⁾

l. 1770. kipar samouk v Laškem trgu na spodnjem Štajerskem. Znano je o njem, da je izdelal 3 oltarje in sicer: glavni oltar v Svetinjah blizu Celja, glavni oltar Marijine cerkve pri Laškem trgu okoli l. 1776. in l. 1795. oltar svetega Jurja v župni cerkvi sv. Nikolaja v Laškem trgu. Tudi kip svetega Martina v isti cerkvi je njega delo.

22. Oče Gotard Bizjak. ²⁾

Dne 9. meseca grudna l. 1783. se je porodil veseljaku in oskrbniku admonških samostanskih goric v Radgoni, g. Bizjaku, sin Ivan Nepomuk. Ker je bil stari Bizjak v tesni zvezi z očeti Benediktinci, pošlje sina v admonško samostansko gimnazijo; tam je tudi dovršil bogoslovne nauke. Dne 6. meseca listopada l. 1802. vstopi v red očetov benediktincev ter prejme ime Gotard.

Dne 21. meseca kimovca l. 1806. je pel novo mašo in zatem kaplanoval v Palfavi. Toda kmalu je zapazil prošt skromnega kaplana izredno učenost in nadarjenost; torej ga pošlje l. 1807. za učitelja fizike, naravoslovja in računstva na ljubensko in pozneje na admonško samostansko gimnazijo.

Bizjak je bil tudi ud štajerske kmetijske družbe ter na glasu kot izboren kemik. Umr! je 28. vel. srpana l. 1840. v Rottenmannu. Za svojega bivanja v Admontu je ustanovil Bizjak kemiški laboratorij, ki so ga imeli tedaj na Štajerskem za najbolje urejenega. Ko je l. 1818. potoval slavni angleški naravoslovec *H u m p h r y D a v y* (kateremu so postavili Slovenci na Bledu spomenik) po avstrijskih deželah, šel je zaradi Bizjakovega laboratorija v Admont in izrekel Bizjaku svoje občudovanje in priznanje na mojstersko oskrbljenem laboratoriju.

23. Frančišek Kavčič. ³⁾

Leta 1762. dne 3. grudna se je porodil na Goriškem kmetu Kavčiču sin Frančišek. Že kot deček je bil zamišljen in je rad samotaril in sanjaril po logu in livadi. Gotovo ni takrat nihče slutil v ubogem dečku moža, katerega je domovina umetnostij, Italija, štela med prve štiri v tedanji dobi živeče umetnike. Kavčičevo ime se je tako spošt-

¹⁾ Wastler: Steirisches Künstlerlexicon.

Prip. pis.

²⁾ Wurzbach: Biographisches Lexicon.

Prip. pis.

³⁾ Nagler: Künstlerlexicon. München 1835. — Neuer Nekrolog der Deutschen. VI. Jahrgang 1828, II. Bd. — Wurzbach: Biographisches Lexicon, Wien 1857. 2. Theil. — *«Zora»*. Časopis za zabavo, znanost in umetnost. V Mariboru 1872. — Geschichte der k. k. Akademie der bildenden Künste in Wien. Festschrift zur Eröffnung des neuen Akademie-Gebäudes. Von Carl Lützow. Wien 1877.

Prip. pis.

ljivo imenovalo, kakor ime: Camucini v Rimu, Westen v Londonu in David v Parizu.

Stariši njegovi so bili ubogi in mu niso mogli dati potrebnega pouka. Risal je samouk po bakrorezih in slikah, kakor mu jih je slučaj nanesel.

Tedanji posestnik logaškega, predjamskega in planinskega gradu, mož slovenske korenine, grof Guido Kobencelj, zapazi v teh poskušnjah lepo nadarjenost in pošlje petnajstletnega, ukaželjnega mladeniča svojemu sinu, grofu Filipu, na Dunaj, in tukaj se je izvežbal v prvih elementih risarstva in slikarstva. Potrebno znanost v zgodovini umetnosti in v starinoslovju si je pridobil sam s pomočjo dotičnih knjig.

Opazivši pri Kavčiču velikanski napredek, priporoči ga grof Filip Kobencelj cesarju Jožefu II., in ta ga pošlje v Bolonjo, da bi proučil dela Carracijeva in njegovih učencev. Tukaj je živel poldrugo leto ter se potem preselil v Rim, kjer se je sedem let izobraževal v risarstvu. Ker se je hotel posvetiti zlasti zgodovinskemu slikarstvu, bavil se je temeljito tudi z zgodovino in proučeval zlasti običaje, navade in opravo starih narodov starega veka ter si je prisvojil na tem polju mnogo vednosti.

Tu v Rimu se je seznanil tudi z nemškim velikanom Göthejem, kateri v razpravi »Winkelmann und sein Jahrhundert« (str. 320.) o Kavčiču piše: »Ein Mann von grossem Talente, der grosse Fertigkeit besass, aber darum die wesentlichsten Theile seiner Gemälde vernachlässigte.« Ali to Göthejevo sodbo sta korenito ovrgla Fuessli in Heller.

Po sedemletnem bivanju v Rimu je prišel, temeljito izurjen, l. 1791. na Dunaj. S seboj je prinesel več ko 2000 risarij, katere je povzel večinoma po Rafaelu in po vatikanskih slikarijah. Med njimi je bilo tudi mnogo lastnih kompozicij iz grške in rimske zgodovine ter lepa zbirka starih oprav. Ta čas je bil zanj neizrekljivo koristen. Bavil se je potem tri leta na Dunaju le z umetnostjo in proučevanjem starih narodov.

Tista leta se je seznanil na Dunaju z mlado, krasno deklico, v katero se je zaljubil. Kolikor se je tudi grof Kobencelj, ki je bil sicer mož dobrega srca, a vendar nasičen z aristokraško ošabnostjo, tej zvezi upiral, ker je bila nevesta iz priproste uboge rodbine, vendar ni dosegel ničesar; Kavčič je bil mož kremenitega značaja, in vse grofovo prizadevanje je bilo bob ob steno. Prisegel je Kavčič svoji izvoljenki večno zvestobo in to prisego tudi spolnil.

Da bi grof Kobencelj preprečil Kavčičevo zvezo s priprosto deklico, povzroči, da ga pošlje kancler knez Kaunitz v umetniških opra-

vilih v Mantuvo, kjer je bival šest mesecev. Od tam je šel v Benetke, kjer je ostal šest let, da bi natanko proučil tudi dela beneških mojstrov.

Kavčič bi se bil tedaj skoro odpovedal Kaunitzovemu častnemu pozivu, a umetnik v njem je premagal človeka; zakaj bil je Kavčič vse-skozi umetnik, njegovo življenje mu je bila umetnost.

L. 1796. se je vrnil zopet na Dunaj in tu ostal do svoje smrti. Istega leta je bil imenovan korektorjem in l. 1797. profesorjem zgodovinskega slikarstva in akademičnim svetovalcem na dunajski akademiji umetnostij.

Kot profesor je izdeloval slike, ki so v vsakem oziru nemški umetnosti na čast; tako čitaš v Naglerjevem »Künstlerlexicon München 1835.« In o Kavčiču in o njegovih risarijah piše Lützow v Geschichte der k. k. Akademie der bildenden Künste in Wien. Festschrift zur Eröffnung des neuen Akademie-Gebäudes. Wien 1877: »Es ist das Rüstzeug eines Akademikers der Davidschen Zeit . . . Der Professorenkörper hatte für die Maler- und Bildhauerschule in Franz Caucig eine vorzügliche Kraft gewonnen; er trat 1796 zuerst als Corrector, 1799 als Professor ein.«

L. 1805. se je poročil Kavčič s svojo zvesto, a že precej priletno nevesto Barbaro Haitzingerjevo, s katero je živel do 13. listopada 1828. l. v srečnem zakonu.

L. 1808. je bil poleg profesorja na akademiji tudi ravnatelj v porcelanski manufakturni dvorani, kjer je poučeval učence v umetnem slikarstvu.¹⁾

L. 1820. je bil imenovan ravnateljem dunajske akademije umetelnostij. Umrl je kot ravnatelj imenovane akademije 18. listopada l. 1828. štiri dni po smrti svoje ljubljene soproge.

Težko bi bilo vsa dela Kavčičeva naštet, njih število je neizmerno; veliko jih je šlo v Ameriko, mnogo jih imajo zasebniki. Snov je večidel vzeta iz zgodovine, bajeslovja in iz svetega pisma. Portretov pa je naslikal le malo.

Najiminitnejša dela so sledeča:

1. Aristomenovo rešenje iz ječe. 2. Dežela Arkadija, po popisu Pavzanijevem. 3. Porcija, žena Julija Bruta, se sama usmrti. 4. Orfej na grobu svoje ljubljene Evridike (3. i 4. v graškem Joaneju). 5. Demetriji Poliorket z igralko Lamijo (v grofa Schönborna galeriji). 6. Uliks v Fokiji. 7. Fokijon (v galeriji kneza Lichtensteina). 8. Ka-

¹⁾ Iz l. 1811. je naveden med akademičnimi svetovalci tudi Slovenec: »Joseph von Hudelist, Staats- und Conferenzzrath«, ter slikarja Slovenca: Valentin Janša »I. Corrector«, in Lovr. Janša »Professor der Landschaftszeichnung«. *Prip. pis.*

znovani Amor. 9. Amor. 10. Sapfo skoči v morje (v deželni galeriji v Pragi). 11. Veselica Venerina v Meliti. 12. Gaj Marij na kartaških razvalinah. 13. Temistoklej, iz Aten pregnan, išče zavetja pri Admetu (last gospoda Boronovskega). 14. Boj Dejifonta, kralja v Epidavru, za nosečo ženo Hirneto, katero sta mu hotela njena brata siloma odpe-
ljati (naslikal za svojega dobrotnika grofa F. Kobenclja). 15. Adonij in Venera (za grofa Franciška Turna). 16. Beg Vestalkin iz Rima (za grofa Friesa). 17. Dijana (za gospoda Zeillingerja). 18. Gorgo (za grofico Schönbornovo). 19. Aristagora in Kleomen. 20. Dijon se po-
vrača iz Sirakuz. 21. Fokijon (junak). 22. Otrok Cipsel ukroti s svojim smehom morilce (20., 21. in 22. naslik. za grofa Rudolfa Czernina). 23. Erida in Proserpina (za gospoda Raitha). 24. Parid in Helena, ujeta na begu in pripeljana k egiptovskemu kralju Proteju. 25. Za grofico Colloredovo je naslikal 16 portretov. Iz svetega pisma so vzete snovi za sledeče 3 slike: 26. Sodba Salomonova (za cesarja Jožefa II.; sedaj v cesarskem muzeju na Dunaju). 27. Kraljica Estera pred Ahasverom (za ravnatelja Niedermayerja). 28. Herod se pomiri s svojimi sinovi.

Oltarne slike: 29. Sveti Bazilij, Janez krstnik in bogorodica z detetom (za cerkev v Imoliju na Laškem). 30. Kristus na križu z Marijo, Magdaleno in Janezom (za grofa Brunswicka v Budi). 31. Trpinčenje svetega Jerneja (za grofinjo Kobencljevo na Moravsko). 32. Marijin vnebohod. 32. Marija. 33. Beg v Egipt (31., 32., 33. po naročilu grofa F. Kobenclja). 34. Sveti Jernej (za grofa Schafgotscha v Šlezijo). 35. Marija in Odrešenik (za Botzen).¹⁾

¹⁾ Nagler; Künstlerlexicon. München 1835. piše: Caucigs Compositionen sind vortrefflich und beurkunden seine innige Vertrautheit mit der allgemeinen Geschichte und Mythe. Sein Stil ist grossartig, seine Anordnung gefällig und seine weiblichen Köpfe sind schön; das Colorit ist oft matt, die Beleuchtung weiss, ohne Ton und Leben.

Prip. pis.

Smrtni klic.

V gozdu za vasjó se
Sova je glasila.
»Smrt me kliče«, stara
Mati govorila. —

Ko je tretjič zora
Črno noč pregnala,
Starka je za mrtvo
Vnukinjo plakala . . .

Carmen.

